pagini bucovinene

ANUL II, nr. 4 (16)

APRILIE 1983

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

poezie și adevăr

Faptul că într-o societate de consum arta tinde să devină ea însăși obiect de consum este o realitate dovedită, însă consecințele acestui fenomen nu se pot traduce într-o sentință, nu-și pot dezvălui gravitatea decît prin deslușirea straniului efect de „anulare a comunicării", de „pierdere a sensului existențial" cu care se confruntă astăzi lumea capitalului. Iată de ce ar fi util acum, cînd ne apropiem de sfîrșitul mileniului și sîntem contemporanii atîtor transformări petrecute în sistemul de valori materiale și culturale, să ne punem cu toată sinceritatea cîteva întrebări : nu cumva literatura a început să devină, pe nesimțite, doar un „zgomot de fond", un obiect de artizanat, un azil pentru zile de duminică ? Nu cumva ne lăsăm surprinși de tentația unui refuz în fața cantității prea mari de cuvinte care ni se oferă și în care nu mai sîntem în stare să operăm valoric ? Nu cumva slăbirea contactului cu tot ceea ce a dobîndit umanitatea pînă acum accentuează în noi sentimentul că „n-avem dreptul" să judecăm un fapt literar, că ne lipsesc reperele și de aceea preferăm refugiul în prudență și suspiciune ?

Mi se pare că această inhibiție generală, supunînd deopotrivă și pe cel care scrie și pe cel care „consumă", este departe de a apărea numai ca o nuanță a comportamentului intelectual contemporan, ea tinzînd să devină gravă în primul rînd prin aceea că ar putea anula, la un moment dat, natura democratică a demersului artistic. Fenomenul este extrem de vizibil, spre exemplu, în lipsa de rezistență cu care cititorul mediu de astăzi acceptă, în afara oricărui reper critic, atitudinea unor „specialiști" sau „cunoscători", simțindu-se jenat ori de cîte ori i se cere opinia pe loc asupra unui fapt literar de care el a luat cunoștință nemijlocit. Acest tip de „lector", cu toate că „se ține la curent" cu ultimele cuceriri ale literaturii, este incapabil să intervină cu propriile cunoștințe în actul de evaluare și în consecință așteaptă mai întii „să vadă ce spun alții", simțindu-se în permanență minat de un complex de inferioritate față de cei care în mod obișnuit își exaltă curajul opiniei. Dar și printre aceștia există un soi de reținere, izvorîtă nu dintr-un handicap cultural, ci din teama de a nu stăpîni în totalitate uneltele analizei, de a nu oferi un spațiu descoperit, un călcîi vulnerabil. Faptul, departe de a fi simptomatic, se traduce de cele mai multe ori într-o tăcere jenantă, avînd drept consecință imediată anularea spiritului polemic. Paradoxal este că această criză apare într-un moment cînd duelul spiritual ar putea el însuși să emane o serie de clarificări și, mai mult decît atît, să extirpe teama de carte din mintea unei generații ce consumă (dintr-un obscur sentiment de apărare) cantități enorme de non-literatură. Compensația intelectuală în fața inhibiției culturale este la îndemîna oricui, oferită de un sistem din ce în ce mai perfecționat de mijloace mecanice și electronice, care dau pînă la urmă iluzia esențializării fenomenului artistic, mai ales datorită transportului „economic" de informații către marele public. În realitate se petrece o simplificare aproape vulgară a procesului de receptare. Toate acestea sînt, desigur, forme de „netezire" a efortului cognitiv, ele însă au ajuns să producă, pe de o parte, o stranie alienare a gustului contemporan, o desensibilizare a acestuia și, pe de altă parte, să modifice într-un mod cu totul neașteptat statutul însuși al scriitorului și al operei. Au apărut pe lume, ca urmare a acestei reacții de „apărare", un cititor care nu citește și un scriitor care nu este citit. S-a instaurat între ei o criză a comunicării, un sentiment al inutilității mesajului, un dialog absurd, superficial. Orice discuție despre literatură pornește de la false recunoașteri, scriitorul este de cele mai multe ori pentru ceilalți un simplu „nume", el însuși descoperindu-se dintr-o dată liber de orice exigență exterioară, suspendat în neantul unei false celebrități, pradă neputinței de a urmări „efectul" artei sale în conștiința celor din preajmă.

Și totuși, nici o istorie nu s-a lipsit de artă, pentru că a văzut în ea o activitate constructivă, de „formare", capabilă să insufle virtute estetică materiei cu care lucrează ; nici un popor nu a refuzat, chiar în clipe de mare cumpănă, deliciile poeziei. Să fie așadar un capriciu sau altceva mai grav faptul că pe măsură ce interesul pentru lectura poeziei scade vertiginos, cu aceeași forță se naște tentația creației cu orice preț ? Să nu spună, oare, nimic desăvîrșirea intelectuală spre care au țintit marii noștri poeți, tentația perfecțiunii care l-a urmărit pe Eminescu pînă în ultimul ceas de luciditate, „Sfiala față de cuvînt" a lui Blaga, faptul că pentru orice poet adevărat cuvîntul a fost expresia existenței într-un spațiu al purității absolute, în acel „splendor veri" opus ignoranței ?

Veacuri de înțelepciune s-au stratificat unul cîte unul în conștiința vremii, întrebare peste întrebare s-au clădit ca piramidele pe nisipul certitudinii, purtînd pînă la noi mumificate enigme. Ce s-ar întîmpla cu toate dacă la sfîrșitul acestui secol prea plin de împlinirile timpului, dintr-un capriciu oarecare, dintr-o neînțeleasă pricină, cuvintele ar începe dintr-o dată să nu mai existe și toată zestrea de frumusețe și de inefabil a lumii ar deveni o inutilă povară, dacă toate bibliotecile s-ar preface în vaste depozite ale non-sensului, dacă în vacarmul vitezei s-ar auzi dintr-o dată scrîșnetul imaginației umane în fața unui munte de tăcere, neînțeles și tiran ?

Victor RUSU

INIMA

Mă mișcă grîul, gura-i subțire.
Miezul țărînii — mireasă și mire.
Prin mine știu carte stihiile rodnice.
Mă cheltuie clipa-n multiple logodnice.
Grîul cel limpede, ora cea tulbure —
Inima-și treieră vîrstele-n pulbere.

Colbul curat e făină curată
Unde renasc dintr-odată odată
Iată-l puternic, fragil, nesfîrșit
Fiul cîmpiei. În el m-am zidit.
M-atinge timpul. Timpul mi-i drag.
Firele sfinte dintr-însul se trag.
Numai să vie, numai să fie
Grîul cel harnic, cel din vecie.

Gheorghe LUPU

autograf

„Acest spațiu privilegiat, încărcat de istorie și de poezie"...

M-am născut, am copilărit și mi-am petrecut adolescența în Șcheia Sucevei. Timp de aproape două decenii am văzut răsărind soarele pe înălțimile dealului Zamca și apunînd după Teișor. Așezat la poalele Zamcăi, satul părea ocrotit de imensa fortificație naturală care înconjura orașul evocator de strălucire voievodală, de eroism și demnitate. Două cetățui pe creasta dealului, una aflată în chiar perimetrul satului și purtînd numele lui, mențineau mereu vie amintirea vremurilor îndepărtate, zbuciumate și eroice, ale acestor locuri. Ani în șir am urcat din sat, în fiecare dimineață, pe cărările dealului, către liceul „Ștefan cel Mare". La întoarcere, îmi plăcea să privesc de pe Zamca, de lîngă zidurile mănăstirii-cetate, panorama văii Sucevei, mărginită în dreapta de Dragomirna și de dealurile Pătrăuților care se prelungeau către Călinești, locul de obîrșie al voievodului poeziei românești. Paralel cu apa Sucevei se vedea drumul cu tei călcat de-atîtea ori de Eminescu în peregrinările sale către școlile Bucovinei. În latura stîngă a peisajului, dincolo de Ilișeștii lui Simeon Florea Marian și de Stupca lui Ciprian Porumbescu, se distingeau în depărtare, către Humor și Voroneț, munții.

Acest spațiu privilegiat, încărcat de istorie și de poezie, care mi-a adăpostit și mi-a înfrumusețat copilăria și adolescența, și-a lăsat efigia în adîncul inimii și sensibilității mele. Către el mă întorc mereu, împins de-o irezistibilă și tonifiantă chemare.

Dim. PĂCURARIU

Dim. Păcurariu

DOUĂ STEME

Revista „Manuscriptum" în numărul 3 din anul 1972 reproduce desene și două miniaturi executate de Mateiu Caragiale, cu dominante hermetico-istorice. Pretextul a fost coincidența dintre numele unui prieten al său, Boicescu, cu numele bou sau mai degrabă bour. Blazoanele aparțin acelei categorii de steme denumite **Armes Parlantes.** Amîndouă scuturile au în „Abisul" lor (întrebuințăm termenii heraldici) un bou în plină fugă. Mateiu Caragiale, Nou Dragoș, a fugărit Bourul, adulmecînd taina și mitul Taurului urmărit de gonaci, cu un ochi și o mînă competente, mergînd în adîncimi. Or, legenda întemeierii Moldovei este o specificare a mitului taurin la istoria noastră și în tainele și simbolismul ei. Mitul e identic cu cel al iranianului Mitra, gonind după un taur, fixîndu-l sub genunchiul său divin si junghiindu-l. În celălalt scut, taurul e străpuns de o lance, identică cu aceea a Sfîntului Gheorghe. Altă infiltrație precreștină, în istoria voevodatelor noastre.

Heraldica este, cum am mai spus-o, o știință tradițională, o disciplină riguroasă, credincioasă ei înseși de-a lungul secolelor. Fiecare detaliu e susceptibil de universalizare, căci nu există discontinuitate, în țesutul cosmic. O stemă rezumă Microcosmosul și Macrocosmosul, dubla lor operațiune de manifestare și de resorpțiune eternă, a vînătorului ceresc ; Orion, devine tangent cu istoria Moldovei, în principialitatea ei.

Am evidențiat caracterul hermetic al blazonului în alte lucrări, în special în cartea noastră „Al patrulea hagealîc" în care un capitol special este consacrat hermetismului. Reamintim că blazonul constituie un „tot", un „pantacol" ilustrînd fazele lui Magnum Opus alchimic. Scutul este o secțiune verticală a vasului sacru, Athanorul, în care se maturește și se perfectează „Magnum Opus". Avînd în vedere analogia dintre Macrocosm și Microcosm. Athanorul reprezintă o secțiune verticală a trunchiului corporal. Picioarele sînt escamotate sub trunchi, ca în statuele orientale. Trupul apare în blazon sub dublul lui aspect fizic și subtil. Timbrul așezat pe vîrful scutului este, în cazul nostru, un coif care reprezintă capul, iar ceea ce este deasupra capului, „cimierul", cum i se mai spune, simbolizează lotusul cu o mie de petale, **Sahasrara,** cum vă spune trantrismul hindus. Un blazon în care un taur este hăituit printr-un codru stilizat amintește, cum am spus-o mai sus, vînătoarea bourului sideral. Sacrificiul veșnic al fiarei sfinte a sacralizat destinul Moldovei de la descălecare pînă la consumarea timpurilor.

Un detaliu decisiv împrăștie ultima nesiguranță asupra bourului. În cele două scuturi miniaturizate ale lui Mateiu Caragiale, taurul, extenuat de goană, lasă să-i atîrne limba. Or, așa e reprezentant bourul în anume steme ale Moldovei, de pildă în cea mai importantă dintre ele, stema de la clopotnița de la intrarea în mînăstirea Putna.

Scuturile sînt timbrate cu căști grilajate cu trei gratii. Deasupra lor un **tortil** de baron suportă un cap, a cărui natură vom încerca s-o precizăm.

Spuneam că bourul aleargă printr-un hățiș stilizat, care în realitate, este un labirint. Ne reamintește labirintul lui Minos din Creta, printr-ale căror întortocheli. Teseu ajunge la centrul lui și al lumii. Teseu, Ariadna și Minotaurul sînt unul **și același lucru,** sub o triplicitate de aspecte.

În a doua miniatură (căci trebuie să le completăm una cu alta, dejucînd șiretenia lui Mateiu) o lance aruncată de un vînător divin străbate bourul dintr-o parte în alta, simbolizînd, cu o precizie riguroasă, fixarea volatilului, Mercurul filozofal (taurul) imobilizat de lancea divină. **Solve et coagula,** formulă lapidară, cheie a realizării alchimice, care e spirituală înainte de toate.

Pe alt plan, spirele Labirintului reprezintă circumvoluțiunile cerebrale. Omorîrea taurului indică tehnica concentrării (Ekagra). În unele steme ale Moldovei bourul întoarce capul spre urmăritor, invitîndu-l parcă să continue urmărirea. În prima stemă, coiful este surmontat de capul unei fiare cornute. E posibil să fie o mască, ceea ce ar putea să ne ducă la tradițiile călugărești.

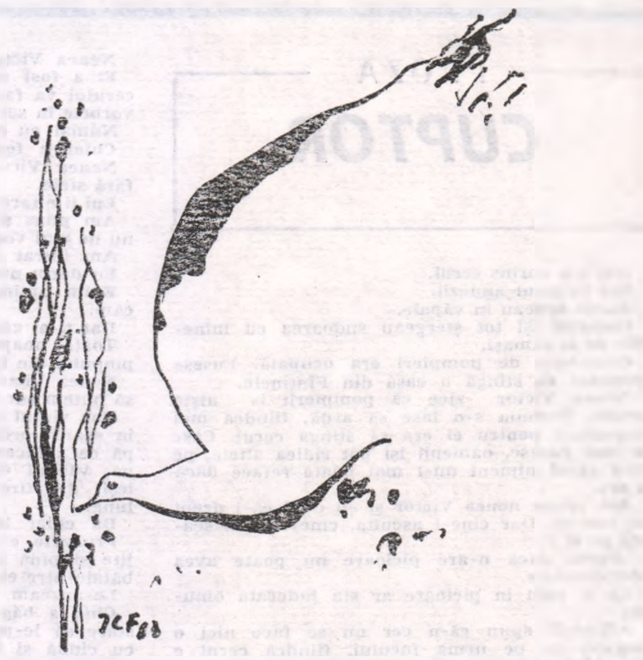
Scutul e înconjurat de volutele unui dragon. Dragonul este păzitorul pragului unui labirint, al unui sanctuar sacru, al unei comori. În realitate, vînătorul și dragonul sînt unul și același lucru pe planul de existență, unde nu există contrarii ireductibile. Sacrificatorul și victima sînt identici, pe cînd în lumea noastră sînt vrăjmași.

Mitul se naște deasupra timpului și spațiului. E o glandă endocrină care nutreste un organism în toată amploarea și durata lui. Toată istoria Moldovei este vitalizată de sacrificiul bourului alb, cu cap de balaur.

Vasile LOVINESCU

REPORTER

aerul de sticlă al acestei lumi

Desen de Ion CARP FLUERICI

Serile acestea de primăvară seamănă cu altele, de mai demult, de pe malul Begăi, cînd Mariana și Radu, tineri studenți, ar fi putut să citească, tîmplă lîngă tîmplă, cărți vechi cu poezii străvechi despre nisip ca ultim cuvînt al timpului, pentru miriade de minuni ale naturii și ale omului. Ei însă aleseseră — amînînd pentru un mereu mai îndepărtat anotimp al melancoliei înțeleptele și amăgitoarele rubaiate — caietele cu scrisul îndărătnic, manualele de dincolo de hotarul literaturii și nisipul nu ca sfîrșit de civilizații, ci început de lume, de creație. Radu, înainte de colocvii și examene, repetînd, și Mariana, „ascultîndu-l", verificîndu-l, încap într-o imagine care mărește savoarea acestor seri de primăvară, fără însă a fi în stare să le întîrzie măcar cu o secundă. Cum nici celelalte nu s-au oprit din drum : Mariana a ajuns, cum se întîmplă în viață, profesoară de geografie, dar știe însă, pentru că mereu învață, și „sticlă", Radu Prelipceanu, soțul ei, este inginer șef al Intreprinderii de sticlărie-menaj Suceava, iar fiul lor, Bogdan, se află în fața concursului de admitere la o clasă de „sticlari" de la Liceul nr. 4 Suceava. Și prin ei, reporterul devine mai bogat cu o poveste, în credința sa nestrămutată că, asemeni așezărilor, o mare cetate industrială este, în fond, o poveste a poveștilor oamenilor ei.

De pildă, povestea inginerului Nicolae Păscuțoi, mecanicul-șef, atît cît poate fi închipuită din amintirea unei aniversări, cînd s-a ridicat grăbit de lîngă soție și fetiță, și a plecat, la vreme de noapte și vînt, să aștepte un autobuz, să treacă iar pe la întreprindere să vadă cum mai merge mașina automată de fabricat ambalaje, atunci în probe. Răspunsul la curiozitatea sa se descoperă azi în stivele prelungi de sticle de un litru, care au asaltat curtea, în telefoanele la C.A.P. Salcea, cu rugămintea de a închiria alte „atelaje", cai și căruțe care să le ducă spre gările municipiului, și în trenurile care le poartă spre uzinele din munții cu apa fermecată a izvoarelor minerale. Și dacă fecunditatea mașinii automate (de la 30 000 de sticle s-a ajuns la suta de mii în 24 de ore) a intrat în contradicție cu lipsa combustibililor pentru mijloacele de transport, nu e mai puțin adevărat că prin instalarea ei, de fapt a lor, pentru că două funcționează acum, s-a renunțat la un cuptor și implicit s-a realizat o importantă economie de gaz metan. Sau povestea subinginerului Elena Bedrule, șefa atelierului creație, care este de drept povestea tărîmului pe care muncește, cu toate alcătuirile sale ciudate : pahare ca niște pere, vaze închise la ambele capete, corpuri de iluminat prin care n-ai, deocamdată, cum să strecori un bec. Nu, nu peste monștri este stăpînă Elena Bedrule, ci peste posibilități, peste obiecte intermediare, care se așează unul după altul pe cîntarul calculului științific și al fanteziei, pentru hotărîri de care depinde în ultimă instanță soarta produselor sucevene pe piețele țării : aici se taie sticla, acolo se gravează, dincolo și dincoace se pictează. Nu este mai greu să alături un bob de nisip altui bob de nisip, decît migala acestor nesfîrșite încercări și socotiri pentru atingerea idealului : ***un***

(continuare în pag. IV)

Doina CERNICA

CRONICA LITERARĂ

pledoarie și demonstrație

Titlul celui de al doilea volum al lui George Muntean — Interpretări și repere (Editura „Junimea", 1982) — dezavantajează cartea, atît în intenția, cît și în conținutul ei. E adevărat, sînt numeroase paginile analitice (vizînd fenomene cultural-artistice sau opere), în marea lor majoritate de o calitate incontestabilă. De asemenea, intenția de a orienta (sau reorienta) atitudinile și cercetările în domeniul relațiilor dintre literatura folclorică și cea cultă (cu interesante deschideri către alte arte) este evidentă și, după părerea noastră, justificată, pertinentă. Ceea ce însă nu permite titlul să transpară este intenția de sinteză ; se sugerează prin el doar o relație de juxtapunere, iar nu reala convergență a studiilor ce sînt incluse în volum. Desigur, cauza acestei „insuficiențe", în fond cu totul minore, este modestia autorului care îl lasă pe cititor să descopere doar la lectură ce se află dincolo de frontispiciu.

Vocația și formația cercetătorului sînt puse în evidență chiar de la nivelul concepției volumului, al strategiei acestuia. Toate studiile — unele cu o tentă eseistică subliniată — se edifică pe o premisă unică: complexitatea raporturilor constituite de-a lungul timpului între folclor și literatura noastră cultă ; necesitatea, pentru istoria culturii românești, de a disloca și anula inerțiile existente în concepEREA acestui fenomen de importanță capitală, al spiritualității noastre. Literatura populară nu are rolul oarecum pasiv de „sursă de inspirație" sau, în cel mai bun caz, de „model" ; în locul acestei rezolvări comode, George Muntean propune o relație procesuală de **consubstanțialitate;** multitudinea argumentelor pe care le produce nu numai că este convingătoare, dar oferă sugestii pentru o tratare globală a problemei. El însuși rezolvă sau pune bazele unor posibile dezvoltări complete de teme. Iată de ce majoritatea studiilor incluse în volum încorporează materia unor mult mai ample analize. De aceea, tocmai studiile care sînt cele mai valoroase conțin pagini cu alură rezumativă sau chiar de eboșă.

Dincolo de aceasta, George Muntean afirmă necesitatea unei cercetări comparatiste, temeinice și complexe, în interiorul literaturii noastre între cele două părți ale ei, în afara prejudecăților metodologice de orice fel, profitabilă pentru ambele. Extinderea ei în afara fruntariilor naționale, pe teren sud-est european și universal. Sensul unei astfel de acțiuni de proporții, poate nebănuite ? Întocmirea sugestiilor, ipotezelor. aproximărilor sau a simplelor afirmații, unele vechi de peste o sută de ani, cu certitudini, probate științific : fundamentarea științifică a uneia din mărcile sigure ale culturii noastre : permanența substratului folcloric. Folclor care, fapt acceptat de toți, sau aproape de toți specialiștii are o valoare estetică excepțională; dar și în acest domeniu trebuie aduse probe incontestabile. (Este deplin justificat. deci reproșul autorului că, nici în momentul de față, nu dispunem de un corpus al patrimoniului artistic popular).

Pornind de la ideea mai sus pomenită. studiile se unifică pe principiul vaselor comunicante, sau, mai exact, pe cel al jocului de domino, integrîndu-se unei arhitecturi ideatice abile care evită geometrizarea suspectă și simetriile facile. De aici, caracterul de sinteză suplă al întregului. Istoric literar prin excelență, George Muntean nici nu e înrobit unor dogme perimate ale disciplinei, nici nu se predă, cu arme și bagaje, tehnicilor de ultimă oră. Oricum mai aproape de modul ei tradițional, tipul de cercetare pe care îl practică autorul nu are un aer vetust deoarece, mai mult prin rezultate decît prin metodologie, se subsumează stadiului actual al istoriei literare. Posesor al unei erudiții netrucate în domeniul literaturii române (îi sînt la fel de familiari și Dosoftei și, bunăoară, Cezar Ivănescu), marea bogăție a informației — dusă uneori la limita redundanței — nu-i blochează cursul ideilor și nici nu-i obscurizează demersul demonstrativ. Cercetător „de cursă lungă", e scutit de obsesia originalității cu orice preț. Demersul său, deși, cum am mai spus, urmărește cel puțin reorientarea unei direcții a cercetării în diacronie a literaturii noastre, se situează în continuarea, nu „à rebours", cu precursorii. Această adeziune este reconfortantă; pentru că au apărut, în ultimii ani, destule studii, altfel deplin justificate în modernitatea metodei și a interpretării unor scriitori români, care, afișînd izvoare bibliografice (mai ales teoretice) scrise pe alte meridiane, trec sub tăcere sursele autohtone, deși se înfruptă din ele copios.

Volumul cuprinde numeroase idei sau nuclee de idei, unele suficient argumentate, altele abia schițate sau numai sugerate (ca, de pildă, aceea a existenței unui letrism folcloric). Un inventar al lor ar fi inutil pentru că, oricum, l-ar nedreptăți pe autor. Nu ne putem însă abține ca, pe lîngă cele reținute pînă acum, să mai pomenim două. Ni se pare extrem de interesantă încercarea de a relansa dezbaterea asupra relațiilor culturii noastre folclorice cu istoria. Indiferent de concluziile ultime, o astfel de dezbatere, purtată fără prejudecăți, ar putea fi salutară pentru înțelegerea multor fenomene eludate sau insuficient explicate ale literaturii noastre culte și populare. De reținut, ca nucleu al unei posibile dezvoltări, este și afirmația că în arta populară se pot discerne moduri estetice însumabile unor curente și mișcări din cea cultă (națională și europeană).

Poate datorită temelor tratate, sau locului pe care îl ocupă la această oră folclorul în interesul istoricilor literari de la noi și de aiurea, bineînțeles, grație structurii sale temperamentale, George Muntean nu se detașează total de obiectul cercetării. Există în **Semne și repere** un coeficient de atașare afectivă, aproape omniprezent, o ușoară undă participativă de factură romantică. Stilistic, această particularitate se exprimă printr-un retorism mai mult sau mai puțin voalat, în pledoaria discretă pentru valorile noastre perene. La nivelul substanței, aceste nuanțe sînt echilibrate de alura demonstrativă care guvernează aproape toate aceste studii și de recursul consecvent la logică, acolo unde relativ puținele pagini acordate fiecărui titlu nu pot cuprinde ample desfășurări de argumente.

În **Semne și repere** pulsează două-trei cărți potențiale.

focurile toamnei

Traectoria lirică a lui George Damian — poet cu suflet și buletin de Bucovina — poate fi declarată (privind de aproape) o „moralite" în toate sensurile cuvîntului. În anii de acum mai bine de un sfert de veac, cînd Suceava, pe atunci încă un conglomerat de case seculare și dughene vechi mai mult sau mai puțin istorice și ulițe pavate cu dale de gresie își putea îngădui nepermisa risipă de a-și catapulta oamenii cu vocație (artistică și nu numai) cam prin toate colțurile țării, George Damian, aflat la ora debutului, își asuma dificultățile certe și satisfacțiile probabile de poet al meleagului. Cîtă inerție și cît orgoliu, cîtă timiditate și cîtă încredere în steaua „Țării de Sus", cîtă supunere la soartă, comoditate, nădejde, teamă și întîmplare se vor fi amalgamat în el atunci, însuși poetul n-ar mai putea-o spune.

Asumarea acestui statut presupunea, în acei ani, pe lîngă satisfacția de a fi știut de toată suflarea burgului, și acceptarea unor servituți inerente, a unor injoncțiuni inevitabile în mișcarea intimă a opțiunilor poetice. A scris multă poezie ocazională, risipită în paginile gazetei locale și ale diferitelor antologii cu circulație limitată, în care a pulverizat nu puțină energie interioară. I-au lipsit, așadar, semianonimatul stimulator al marilor aglomerări de poeți și, mai ales, efectul garantat pozitiv al umărului sau al pumnului confratern.

A debutat în volum tîrziu, în 1972, legitimîndu-se chiar prin titlul cărții **(Din Nord)** ca poet al provinciei natale. Prima jumătate a celui de al doilea volum de versuri **(Pădurea românească, 1976)** cuprindea poezie a sentimentelor cetățenești derivată din modelul Labiș și înrudită cu a precursorilor din generația interbelică a poeților bucovineni : mărcile ei sînt lumina caracteristică a septentrionului românesc și energia („E o risipă de lumini aici în Nord, / În arbori și în oameni deopotrivă !") emanînd din ascendența țărănească și din reflexul străvechi de apărare a ființei naționale. Cea de a doua parte (Constelația amurgului), vizibil mai substanțială, desenează linia de contur a profilului său liric : poezie de sentiment, predominînd eroticul deschis și ingenuu, cu accente elegiace, în contrapunct cu reflecții limpezi și lineare asupra condiției de artist — aspirant legitim la perenitate — și de om supus trecerii.

Următorul volum — **Tîrziu, în decembrie** —, care marchează renunțarea la poezia declarativă, umple acest contur, îi conferă relief, sporind ponderea temelor grave, adîncind umbrele existențiale, înlocuind melancoliile cu tristeți și dureri : „Nu ne place vinul / Și-i lungim culoarea / Urmărind cu umbra sîngelui cărarea / Codrii trec în piatră într-o stare nouă / Grîul și iubita tremură cînd plouă".

Noapte de grație continuă, pe o linie valorică ascendentă, reușitele anterioare. Ceea ce aduce nou față de volumul anterior este, în principal, acceptarea calmă a temporalității : „Noi suntem precum iarba / Puternici doar cînd plouă". Doi bătrîni tăietori de păduri, popostiți într-o gară, așteptînd trenul într-o seară de toamnă, murmură : „Cum a mai trecut, cum a mai trecut... / Și nici n-am auzit cînd...". Bilanțul existențial nu generează cutremurări tragice. Solitudinea nu se închide, ca o apă, deasupra poetului ; e numai o întrerupere, temporară a comunicării, pe altă lungime de undă decît în trecut, cu semenii și cu semenele. Am putea spune, respectînd vibrația blagiană care-i traversează ambele cicluri, că „noaptea de grație" este, de fapt, împăcare cu destinul. Energia manifestă care marca de la început poezia lui George Damian, a cedat în extensiune, dar a cîștigat în intensitate ; focuri ale toamnei, poemele introspective înving „cețurile reci", „brumele" și „frigul tăios" al trecerii dincolo de cumpăna vîrstei : „Atunci flaute vor zice dulce zvon de lenevire / Peste care-or să-și ridice șerpi otrăvuri de iubire / Lunecînd în trupuri dalbe doamnele femei vor prinde / Să rostească-n gînd știute ziceri și blesteme tandre". Conștiința clară a propriei identități, lupta tăcută cu vremelnicia — „vicleana apă" — iau locul expansivității și gesticulației prea musculare a unor poeme cu aceeași temă din alte volume : „Trec peste noi vedenii / Mai albe decît ziua / De-atîta dor de humă / Mă-ncearcă-o sfîntă greață". (Tocmai de aceea fac notă discordantă, cu o poezie vag facețioasă precum „Nocturnă" sau mult prea căznitul poem „Copilul și părinții în anul 2100"). Lirica intimă înclină, și ea, către meditație. Divinitatea tutelară a volumului rămîne, totuși Venus (chiar dacă, undeva, poetul cere „Să se facă țăndări Vineri !"), însă cu semnificația ei întreagă, nu numai de purtătoare a erosului. Ca la Lucian Blaga, cum am mai spus, vara se prelungește în toamnă și poetul poate spune : „Dacă din somnul adînc, dimineața, mai pleacă / Spre ziua ce vine speranța altei minuni, /.../ Iată, sunt gata să mai sădesc o fîntînă / Și-un plop să aprind, sub care să revină / Înaltele noastre umbre de-atunci !" Insinuată în poezie, tandrețea matrimonială emite vibrații pure : „Din gesturile rare pe care ți le curmi ; / Din cumpătarea care ți-o dăruiesc copiii / Eu îndrăznesc iluzii ca ele trecătoare / Și ard la fel de lesne ca toamna frunza-n ulmi. / E între noi, acuma, un spațiu de clemență". Se ivesc și „învățăturile către fiu" de o sapiență protectoare și discret amară.

Construit polifonic, prin reluarea în variante distincte a unui instrumentar simbolic sigur și **convergent (toamna,** amurgul, copacul, fluturele și alte cîteva, mai puțin frecventate). **Noapte de grație** dovedește o stăpînire matură a mijloacelor poetice și o conștiință limpede a resurselor de care dispune. Lirismul lui George Damian curge firesc în matca generației sale, fără pastișe, fără atitudini statuar-fotogenice destinate posterității, în afara oricăror tentații facile de a epata gustul comun pentru senzaționalul de orice nuanță. Deși lirica lui este, prin excelență, confesivă, e clar că el așează poezia deasupra propriei persoane.

Mihail IORDACHE

PROZĂ

CUPTOR

Ieri s-a aprins cerul.
Era în jurul amiezii.
Zările ardeau în văpaie.
Oamenii își tot ștergeau sudoarea cu mînecile de la cămăși.

Compania de pompieri era ocupată. Fusese chemată să stingă o casă din Fîntînele.

Nenea Victor zice că pompierii îs niște proști. Trebuia s-o lase să ardă, fiindcă mai important pentru ei era să stingă cerul. Case se mai găsesc, oamenii își pot ridica altele, pe cînd cerul nimeni nu-l mai poate reface dacă a ars.

Așa spune nenea Victor și eu cred că-i drept ce zice el. Dar cine-l ascultă, cine-l ia în seamă pe el ?

Parcă dacă n-are picioare nu poate avea nici dreptate.

Ca și cum în picioare ar sta judecata omului.

Siliștenii spun că-n cer nu se face nici o pagubă de pe urma focului, fiindcă cerul e gol. Mai rău este, zic ei, cînd au loc incendii pe pămînt.

Cerul a ars pînă tîrziu.

Vai, cît e de rău cînd s-aprinde cerul !

Din cauza dogoarei, unii umblau goi, fără să se mai rușineze. Se repezeau să-și ascundă goliciunea învelindu-se cu umbrele copacilor și ale caselor. Dar umbra era subțire, puțină, și n-ajungea la toți. Așa că au început să-și fure unii altor umbra, din care cauză ieșea cu ceartă.

Rîul de sub linia ferată fierbea cu spume. Nu mai avea vlagă să alerge și să se întindă cît îi e albia. Pîrîiașul din fundul grădinii, mai isteț, s-a strecurat — numai el știe cum — și s-a ascuns sub scoarța crăpată a pămîntului. Nenea Victor spune că și acolo, în adîncuri, el tot jucăuș este, căci pîraiele, fluturii și copiii n-au astîmpăr nicăieri.

Abia înspre seară s-a stins pălălaia.

S-a stins singură, fără pompieri.

Rămăsese doar o vatră roșietică spre apus.

Din cauză că lipsea vîntul care să-l întețească, jarul s-a stins și el pînă la urmă.

Cînd a văzut că nu mai e nici o primejdie, vîntul a năvălit gălăgios de după munți, unde se ascunsese.

Nenea Victor l-a înjurat de anafură și l-a făcut fricos. „E el băiat bun, da-i fricos și puturos, anafura mamii lui !" a zis.

Eu am rîs.

Nenea Victor e cel mai deștept om din sat.

El a fost singurul care a spus că incendiul cerului va face prăpăd, dar nimeni nu i-a luat vorbele în serios.

Numai eu l-am crezut. Și am avut dreptate.

Chiar a fost prăpăd : au ars toate stelele !

Nenea Victor plîngea că oamenii au rămas fără stele.

Lui îi e tare milă de oameni.

Am plîns și eu cu el, pînă s-a întunecat de nu ne mai vedeam unul pe altul.

Am intrat amîndoi în casă plîngînd.

Eu dorm numai cu nenea Victor, în odaia lui.

Eram amîndoi obosiți și voiam să ne culcăm.

Dar ți-ai găsit !

Toată noaptea s-au certat, gureșe, frunzele plopului din fața ferestrei.

Nenea Victor a rugat vîntul să le liniștească, să putem adormi.

Dar vîntul e un flutură-lume, nimeni nu-i ia în seamă ordinele. Așa zice nenea Victor. După ce a încercat să le-astîmpere cu vorbă bună, văzînd că nici una nu-i dă atenție, și-a ieșit din fire și a început să le fluiere prelung.

Ba chiar le și huiduia, suflînd în burlane.

Frunzele erau însă din ce în ce mai îndîrjite și pînă la urmă, s-au apucat să se ia la bătaie-ntre ele.

Le-auzeam cu ochii închiși cum se pleznesc.

Cînd a băgat de seamă că vîntul nu e-n stare să le-mpace, nenea Victor le-a scuipat cu ciudă și m-a trimis să-nchid fereastra.

Dar vîntul, nemulțumit că-l lăsăm singur cu ele afară, s-a izbit în geam cu toată puterea, repezindu-l de perete.

Sticla subțire a scos un țipăt de m-a săgetat în inimă și s-a prăbușit — țăndări — pe podea.

Frunzele se certau, nenea Victor le înjura, vîntul turbase de furie... Doamne, ce hărmălaie !

Pînă la urmă ne-am culcat, cu tot balamucul acela.

Vîntul era hotărît să ne țină de urît toată noaptea.

El e prietenul cel mai bun al lui nenea Victor.

De multe ori i-am surprins pe-amîndoi stînd de vorbă. I-am lăsat și m-am depărtat tiptil, să nu-i deranjez. Pentru că, atunci cînd vorbește cu vîntul, nenea Victor e așa de schimbat, încît parcă-i altul, și mi se face frică de el. Are atîtea pe suflet, că vorbește repede, parcă-l mînă cineva din urmă și se teme că n-are vreme să spună tot. Nu poți înțelege ce zice. Se ține nu mîna de inimă și plînge.

Vai, ce mai plînge nenea Victor cînd stă de vorbă cu vîntul !

Atunci vîntul îl mîngîie pe păr și pe obrajii nebărbăieriți, îi zburlește mustața, jucîndu-se cu ea și, încet-încet, îl liniștește și-i închide ochii.

După aia, vîntul pleacă și el parcă se trezește dintr-un vis. „Hait ! — zice — iar am întîrziat !". Și se tîrîie pînă la poartă să vadă cine trece pe uliță.

— Cîți ani am, omule, nu știi ? întreabă el pe cei ce au drum prin fața casei noastre. Spune-mi și mie, că nu văd să mă uit în calendar.

Fiecare-i spune cîte-un număr de ani : unul 150, altul doi, un altul o mie...

Nenea Victor clatină din cap, nemulțumit de răspunsurile lor grăbite. Își are și el, în felul său, o măsură aproximativă a timpului și-și dă seama că oamenii nu-i spun adevărul. Dar are răbdare și stă ceasuri în șir, întrebînd continuu :

— Cîți ani am, omule ? Spune-mi !

Cînd îmi dau seama c-a obosit, întreb eu în locului lui.

Mi-e ciudă pe prietenia lui nenea Victor cu vîntul. Fiindcă el uită de mine cînd vorbește cu amicul lui fără chip. Și-apoi, eu știu că un prieten nu te supără niciodată, or vîntul îl necăjește de multe ori.

Bunăoară aseară. În loc să stea cuminte, să fie mulțumit că ,după pozna cu geamul, nu i-a zis nimic, că nu l-a certat cum ar fi meritat, el s-a apucat să fugărească prin toate colțurile odăii hîrtiile pe care le zărise pe masă. A dat jos din cui chiar tabloul lui nenea Victor din ziua cînd a plecat în război, pe cînd era tînăr și avea picioare.

Nici atunci nenea Victor nu l-a certat. A rîs.

Cînd vrea, vîntul își face serios de cap.

Pînă la urmă și sub plapumă ni s-a cuibărit.

L-am rugat pe nenea Victor să-l dea jos din pat, că mi-e frig, însă el a rîs din nou. „Lasă-l și pe el să se-ncălzească, mi-a zis. Vino mai lîngă mine, că-i patul lat și-avem loc toți trei".

Am adormit tîrziu, plîngînd înfundat la pieptul lui nenea Victor.

Ce bine-i lîngă el ! Numai cu nenea Victor pot să mă-nțeleg. Cînd vreau să vorbesc cu luna ori cu soarele, cu un fluture sau cu vreo pasăre, ceilalți oameni se uită la mine urît.

Nenea Victor însă mă laudă.

Nenea Victore, nene Victore, ce-ar fi dacă mi-ai împrumuta cărucîorul matale puțin, că mă dor picioarele.

M-auzi ? Nu m-auzi, bre ?

Nenea Victoreee !

Mamă care m-ai făcut, nu mi-l lua la tine pe nenea Victor, m-auzi ?

Eu n-am cu cine să rămîn.

M-auzi, mama mea bună, nu fi rea !

Nenea Victor !

Maaaaaamăăăăă ! Ce faaaaci ? !

Onu CAZAN

CONSTANTIN
COJOCAR
CONSTANDIN

creion

Scrisoarea mea nu se mai împlini,
vorbele cad pe hîrtie
ca niște vișine negre, răscoapte,
vremea le strivește
cu călcîie grele de infanterist înfometat,
sîmburii cad la picioare
împușcătura se tot amînă
dar sîngele stă în așteptare,
merg gemînd prin lanul de floarea-soarelui
și galbenul îmi jupuiește retina
merg strigîndu-mi feciorii
care nu mai vor
să vină la mine,
albesc pe marginea scrisorii
crucificat de vinovata plecare
învață-mă, mamă,
primii pași ai venitului
precum învățatu-m-ai pe cei ai mersului.

vers

lui Lucian

te chem,
argintate-ți sînt degetele,
la spectacol,
mușcat știindu-te de miracol
prea timpuriu,
tatăl tău fi-va
biciuit în fața cetății
azi în zori
iar cînd ei
după ultimul bici
vor prinde să se înveselească,
tu
strigătul alb
din țărînă
să mi-l ridici...

dacă tu

Cineva răstignindu-mă dacă
Întreba-m-ar dacă-n inima sării-am ajuns,
Coperi-m-aș cu pleoapa mea seacă
Împușcîndu-l c-un fluviu de plîns drept răspuns.
Dacă TU întreba-m-ai, de ce n-am în picioare
Încălțări din oțel, de drum lung,
Arăta-ți-aș cum rîd cînd mă tai într-un fir de culoare.
Ci desculț am pornit înspre vorbe, ci desculț vreau la ele s-ajung.

semn

„apă" spun
și iată că apa
s-a ridicat din albia clipei
lăsîndu-mi canioane
adînci pe buze,
„foc" spun
și focul linge
singurătatea mamei
lăsînd-o pîrjolită
așteptare,
— cît de mult te-am iubit,
fiu nerecunoscător —

„cuvînt" spun
și iată !
cuvîntul mă lovește
în frunte ca un
animal cu copite roșii...
îmi sapă semnul pierderii
pe chip,
de aceea trecătorii
își întorc privirile după
mine
ca după o arătare
tot mai
tîrzie.

a doua invocație către nathalie

februar
înșelător
pe nudul pervazului
vrăbiile ciugulesc
tainul de firimituri
iubirea noastră
suspendată
ca
un
ascensor
între
etaje...

dimineață

aud
dimineața
pocnetul copitelor
pe asfalt
de parcă cineva
ar bate la mașină un mesaj
auster
în lume este marți
și caii aduc vești
despre sat
și despre bătrînii
spărgînd
cu degete de sticlă
coaja neagră
a pămîntului — ou
spre a intra
acolo...

dor

Nu plînge, fiule,
pentru absența
nemotivată a
tatălui,
ci caută-l
în catalogul poeților
repetenți
și motivează-i
plecarea în genunchi
cu un cerc
de ninsoare.

PERMANENȚE

Rădăuții de odinioară

I. După primul război mondial, în Bucovina au răsărit o puzderie de reviste, printre care și cea dintîi revistă școlară la Rădăuți : **„Muguri“**, în anul 1923. Fiind un martor atent al începutului și al sfîrșitului acestei reviste din 1924 pînă în 1931, cît am urmat cursurile Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi“, ceea ce spun este inedit, dar la îndemîna verificării de doi dintre întemeietorii din clasa a VI-a : Iulian Vesper și Ionel Negură, colegii poetului Mihai Horodnic din Bilca, județul Suceava, care mai trăiesc.

Fusesem recrutat dintre elevii clasei a II-a ca „distribuitor“ al revistei în oraș, fiindcă numai eu cunoșteam toate străzile ; ceilalți colegi fiind din satele din jur. Porneam cu revista de la redacția din strada Cornelson, nr. 20. Era o adevărată epopee această revărsare de poeți tineri, în „costume naționale“, care cucereau băncile liceului. Eu eram din generația claselor inferioare, dar prețuirea poetului era unanimă. Eșuasem cu profesori de limba română nedotați, care se interesau de alte lucruri. Mihai Horodnic devenise profesorul nostru. Poeziile lui, adunate mai tîrziu în volum, vădind deosebitul talent al poetului, erau citite și învățate pe de rost. Tot el ne citea compunerile, scrise pe foi de caiet, și ne arăta greșelile. Revista **„Muguri“** devenise adevărata școală de limba română a foștilor elevi rădăuțeni care au scris și care mai scriu încă.

Epoca lui Mihai Horodnic de la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi“ s-a scufundat, odată cu înecul lui din acea neagră zi, 4 septembrie 1926, cînd vara mai întîrzia pe meleagurile rădăuțene. Eram și eu pe malul rîului Sucevița și mă uitam, minunat, la săriturile „octovanilor“. Mihai Horodnic a sărit în bulboană, dar n-a mai ieșit. Intrase sub malul săpat pe dedesubt de ape și nu mai putuse să se orienteze ...

Aveam în traista mea ultimul număr al revistei **„Muguri“**. După moartea lui Mihai Horodnic, catapeteazma poeziei din Rădăuți s-a despicat în două. Dintre marii lui prieteni, s-au ales cîțiva poeți ai Bucovinei. Dintre micii lui prieteni, difuzorii revistei în oraș, s-au ridicat alți poeți entuziaști. Nemaifiind Mihai Horodnic, cîțiva dintre noi visam. Ni se alăturase în clasa a III-a și talentatul Eugen Drăguțescu, interpretul lui Brumărel din piesa **„Haiducii“** a lui Mihai Horodnic.

Cîțiva elevi au mai încercat marea minune a reeditării **„Mugurilor“**, precum Dragoș Vicol, dar eu știam că totul este în zadar. Meteoric, steaua lui Mihai Horodnic a strălucit în ochii tuturor celor care i-au fost prieteni și s-a stins brusc, lăsînd un gol niciodată umplut. „Mugurii“ însă vesteau o „primăvară nouă în Țara fagilor“ și cei ce tăceau, învățînd cu înverșunare a scrie, se socot și astăzi urmașii celui care i-a mîngîiat pe frunte.

II. În acei ani plini de neliniști ai războiului, exista o oază de liniște în casa văduvei farmacistului Alfred Rosignon din Rădăuți. Văduva era Bertha Gorgon, fosta iubită a lui Ciprian Porumbescu.

Minunatele melodii ale lui Ciprian Porumbescu se revărsau în salonul cernit. Bertha nu mai ascundea că fusese **singura iubire a lui Ciprian,** dar familia ei se împotrivise căsătoriei. Mama își exilase fiica tocmai în Bradfort-Yorkshire la niște rude, de unde i s-a permis să se întoarcă în țară abia în toamna anului 1883, după moartea lui Ciprian. Ultima lui compoziție fusese **Tempi passati,** pe care o scrisese pentru iubita sa.

Fără să i se ceară, Bertha își depăna amintirile, apoi își începea concertele, totdeauna cu această compoziție plină de melancolia tînărului dezamăgit în dragoste și conștient de finalul apropiat al vieții sale.

Destăinuirile sale erau totdeauna triste ; amintirea drumurilor de la Ilișești la Stupca și înapoi îi umplea ochii de lacrimi. Se vedea cu Ciprian la braț, care-și exterioriza iubirea exuberantă, înveselind toată lumea. Bertha Gorgon se apăra parcă de ceva nevăzut, care-i dădea tîrcoale. Devenise pentru noi, tineretul studios din Rădăuți, o personalitate căreia-i închinam un adevărat cult. La pianul ei cîntase în Ilișești și Ciprian ; de partiturile ei se servise. Scrisori nu mai avea, fiindcă se irosiseră în timpul anilor de exil, dar avea o fotografie colectivă din Stupca, în care se afla și Ciprian Porumbescu.

Cultul lui Ciprian Porumbescu ajunsese la apogeu în Bucovina, dar nimeni nu-și mai amintea de Bertha Gorgon. Nici Leca Morariu, informat de mine, n-a binevoit să o viziteze. Bertha rămăsese aceeași fată îndrăgostită de marele ei iubit. Ori de cîte ori venea vorba despre el, se manifesta cu o volubilitate înfrigurată. Cînd a plecat în Germania, în anul 1940, eram acasă în Rădăuți. Pleca ultimul tren cu germani rădăuțeni, spre zările tulburi ale ultimului Reich ... Mult mai tîrziu, am auzit că pe Nini au vizitat-o muzicieni din țară, dar bejenirea îi fusese fatală Berthei ... Au rămas, după ea, numai ultimele amintiri despre marea iubire a lui Ciprian Porumbescu.

Petru REZUȘ

Marin Voiculescu și săgeata gîndului

Profesor universitar, șeful catedrei de științe politice la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, membru în biroul Institutului de științe politice, laureat al premiului Academiei R.S.R. pentru lucrarea colectivă „Independența României“ (1977) autor, coautor sau coordonator a peste 90 lucrări științifice, între care unele de referință în filozofia politică românească, Marin Voiculescu este un exemplu de spirit creator și cutezător în știință și cultură. Nu-l mulțumește bogata și diversa activitate pe tărîmul științelor sociale, trece dincolo de acestea, oferindu-ne în numai cinci ani trei cărți de excepție într-un domeniu în care puțini au îndrăznit, acela al cărții de cugetare, de maxime și aforisme.

„Răgazul gîndirii“ (Scrisul românesc, 1979) este o carte de înțelepciune despre om și lumea omului, despre valorile fundamentale ale spiritului implicat în cultură, artă și civilizație, despre puterea lui de a transforma și de a se transforma. Nutrind convingerea că timpul nostru este un timp grăbit, Marin Voiculescu pledează în favoarea genului scurt, dînd gîndului nu numai o maximă concentrare, dar și o adîncă semnificație general umană, reflecțiile sale întrunind calitățile unor adevărate poeme într-un vers :

„Cei mai sinceri sînt norii, fiindcă plîng
în fața întregii lumi“ ;
„Spicele culturii se coc pe rînd“ ;
„În călcîiul unui gînd se bat multe potcoave“ ;
„Gîndirea este ca o fîntînă : seacă atunci
cînd nu e folosită“ ;
„Cantemir scria cît zece și trăia cît o lume“ ;
„Cultura e cartea de vizită a veacului“;
„Țăranul român se simte printre vrejuri
Ca Aristotel printre silogisme“ ;
„Vîntul cînd bate își scutură memoria“.

Intitulat, mai mult decît sugestiv, „Lumea în gîndire“ („Junimea“, 1980), cel de-al doilea volum de maxime și cugetări îl consacră pe autor dovedind că stăpînește cu mare siguranță rigorile genului, normele intime ale aforismului. Parcurgînd această carte ai sentimentul unei conversații cu tine însuți, cu faptele și gîndurile tale, ai satisfacția deosebită a descoperirii drumului spre adevăr, dreptate, cinste, omenie. Și ceea ce mi se pare deosebit de valoros este că te îndeamnă, fără să-ți spună, îți dă imbold fără să moralizeze. Dintre numeroasele teme care formează corpul acestei cărți semnalăm în aceste notații chiar pe cea despre „Aforism-Cugetare“ :

„Combustibilul oricărui aforism este adevărul“ ;
„Aforismul încîntă prin scurtimea lui, dar, mai
ales, prin adîncimea lui“ ;
„În vîrful unui aforism se află altul“ ;
„Aforismul este primăvara oricărei culturi, deși,
de regulă, apare în toamna autorului“ ;
„O cugetare se naște greu, poate acesta îi este
și farmecul“ ;
„Aforismul nu este unul din izvoarele gîndirii,
Ci izvorul ca atare“ ;
„Cine caută a găsi toate semnificațiile unui
aforism riscă să-și piardă timpul, fiindcă,
măcar unele, mai sînt păstrate de autor“.

Să dăm curs, deci, acestui sfat înțelept.

Insolită și deosebit de interesantă este cea de-a treia carte a profesorului Marin Voiculescu, intitulată „Replici“ (Cartea românească, 1983) și care, așa cum mărturisește autorul, „Își propune să facă scurte comentarii asupra stîlpilor de rezistență ai construcțiilor literare : aforisme, cugetări, maxime, postulate, metafore-nucleu, căutînd a contura profilul mai puțin cunoscut al autorului consacrat în proza, eseistica, poezia ori critica literară actuală“. A răspunde maximei cu maximă, a dialoga aforistic cu nume precum Alexandru Balaci, Dumitru Radu Popescu, Aurel Baranga, Tudor Mușatescu, Mihai Beniuc, Eugen Barbu, Paul Everac, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, Dumitru Popescu, Adrian Păunescu iată un exemplu în care cugetătorul înțelege să-l fructifice pe cititorul Voiculescu, iată cum roua lecturii se poate transforma în diamante de gînd.

Mă pot mîndri cu faptul de a-l cunoaște îndeaproape pe autorul acestor cărți de înțelepciune ; îi bănuiesc, de fiecare dată, neliniștile și căutările, îi simt, la fiecare întîlnire, vibrațiile sensibile și încordarea ce caută să răzbată în maximă. Cu scrisul său ce prinde din urmă săgeata gîndului mi-a însemnat pe una din cărțile sale : „Dacă gîndim nu pierim de tot“.

Îndemnul acesta e un crez în eternitatea spiritului.

Alexandru TOMA

în drum spre vernisajul unei expoziții horticole

Nu mă ocup decît
de marile nimicuri.
Acum tîrziu visez o iubită
albastră și plină de praful cîmpiei,
o iubită ca o albă floare
de salcîm
dînd foc miriștilor de secară.
Să trecem cu șareta,
la pas,
eu citind repartiția ei
la țară,
ea țintind cu privirea,
printre urechile calului roib,
în inima mea
care se afla
cu mult înaintea
iluziilor.

Marcel MUREȘEANU

Ion MAFTEI :
„Asfințit“

apartheid

cînd s-a strecurat mîndrul cotoi siamez în coșul favoritei sale, pisicuța cea albă, a găsit-o în dulce visare în brațele unui cotoi negru de mahala.
înnebunit de furie și-a arătat dinții și ghearele bine îngrijite. tînărul puternic cotoi clipi calm, se sculă și se întinse metodic, își flutură coada impunătoare și-și căută, miorlăind, drumul în dimineața de mai ...

Nikolaus BERWANGER

cîntec

Pentru Elena Anton

Era o salcie cîndva,
Și-n salcie, un cuc cînta,
Și răsuna, și răsuna.

Era și un părîu cîndva
Și salcia-n el se legăna,
Se legăna, se legăna.

Ș-o fată lîngă rîu era ;
Și mult de cuc se mai mira
Cîntînd și ea, cîntînd și ea.

Demult aceasta mai era.
Nici rîul nu-i, nici salcia.
Iar fata-i prin povești și ea.

tîrziu

Legat de mîini și de picioare
De străjile sfîntului soare,
Stau sub alunii grei de floare.

Asfinte soarele și-și sună
Alunii ciucurii-mpreună
Cu răsăritul alb de lună.

La cina lor de taină vin
Bătrîni rapsozii din amin,
Din piatră arsă, din suspin.

Teofil DUMBRĂVEANU

DICȚIONAR

1. BELDICEANU, NICOLAE (26. X. 1844, Preutești — Suceava — 2. II. 1896. Iași), **primul poet român care a teoretizat și experimentat polirîtmia.** S-a născut într-o familie de mici boieri din Preutești, localitate de pe valea Șomuzului. A urmat școala primară și gimnaziul la Fălticeni și Iași. După absolvirea cursurilor Liceului Național din Iași, funcționează ca subprefect în județul Suceava, comisar de poliție la Fălticeni, profesor suplinitor de limba română și istorie la Fălticeni, Botoșani și Iași. Pasionat de istoria patriei, numismatică și arheologie, a inițiat numeroase cercetări arheologice (a descoperit așezarea de la Cucuteni), a lăsat în urmă-i valoroase colecții de manuscrise vechi, monede, obiecte de arheologie. Deschis cunoașterii științifice, a experimentat pentru prima dată la noi **audiția colorată** (corespondența culoare-sunet), anticipînd tehnicile poeziei din secolul următor. Activitatea sa literară înregistrează trei perioade distincte : a) perioada junimistă (1872—1881), cuprinzînd pasteluri în maniera lui Alecsandri, meditații străbătute de un pesimism minor, lipsite de fior liric, poate fi considerată etapa exercițiilor de versificare ; b) perioada socialistă (1881—1887), legată de apropierea de cercurile socialiste și de colaborarea la „Contemporanul“, cuprinde poezia socială cu puternice accente protestatare **(Vechituri, Lăutarul, Amurgul veacului)** ; c) perioada de după 1887, cînd se desparte de cercul de la „Contemporanul“ și își formează un canaclu propriu în care aveau să citească printre alții Ion Creangă (o parte din **Amintiri din copilărie**), D. Anghel, A. Gorovei, Izabela Sadoveanu. Acestei perioade îi pot fi atribuite multe dintre poeziile în care poetul experimentează poliritmia. O dramă, **Dorman,** se inspiră din istoria formării poporului român, iar **Tala. Nuvelă contemporană** este o satiră în versuri, imitație după Alfred de Musset.

2. BELDICEANU, N. NICOLAE (15. V. 1881, Rădășeni — Suceava — 9. VI. 1923, București), prozator, fiul poetului N. Beldiceanu. Absolvent al Liceului Național din Iași, funcționar la Ministerul Instrucțiunii și Cultelor. A fost coleg de liceu cu Mihail Sadoveanu, a cărui înrîurire se va face simțită în majoritatea scrierilor sale. Schițele și povestirile sînt străbătute de un romantism dulceag. Clișeele și locurile comune abundă, scriitorul nereușind să se ridice la stil propriu. Lipsa de invenție generează platitudinea. Personajele luate din lumea mahalalei sau a satelor sînt „cazuri“ ilustrînd ostentativ teme poporaniste.

3. BENADOR URY (Simion Schmidt, 1. V. 1895, Milișăuți — Suceava — 23. XI. 1971, București). Debutează în 1924 în „Lumea literară“ din Iași. Autodidact. Nuvele: **Appassionata, Final.** Romane : **Ghetto veac XX** (1934), **Subiect banal** (1935), **Hilda** (1936), **Final grotesc** (1940), **Gablonz-Magazin universal** (1961), **Beethoven omul** (1964). **Ghetto veac XX,** realizînd o imagine realistă a ghettoului evreiesc, cuprinde istoria peregrinărilor unei familii de evrei. pe un fundal de mizerie, injustiție, discriminări și mesianism socialist. **Subiect banal** este un excelent roman de analiză psihologică. Un gelos patologic, personajul principal, pornind de la premisa că femeia înșeală fără motive, face un experiment cu propria soție care, fatal, sfîrșește în adulter. Momentele de fină analiză stau alături de cele mai bune pagini de Camil Petrescu sau Anton Holban. **Hilda** continuă **Subiectul banal,** reluînd aceeași temă din perspectiva femeii. Romanul este replica autorului la observațiile critice din epocă. **Gablonz-Magazin universal** surprinde în manieră balzaciană lumea economică și financiară, istoria marilor capitaluri. Avramuț Smochinescu, un parvenit modern, abil, rapace, trăind orgiastic plăcerile vieții, este reprezentantul unei întregi galerii de potentați situată de autor la polul opus lumii reprezentate de Mișu Horovitz, lume umilă a victimelor evocată de autor în pagini pline de lirism. Pe lîngă forța de evocare a complexului mecanism social, autorul excelează în creionarea de personaje. **Beethoven omul** realizează mai vechile obsesii muzicale ale autorului.

Referințe (selectiv) 1. G.G. Ursu, **N. Beldiceanu,** București, 1961 ; **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900,** Editura Academiei, București, 1979.

2. Ilarie Chendi, **Pagini de critică,** Editura pentru literatură, București, 1969 ; Constantin Ciopraga, **Literatura română între 1900 și 1918,** Editura „Junimea“, Iași, 1970 ; Eugen Lovinescu, **Istoria literaturii române contemporane,** vol. II, Editura Minerva, București, 1973.

3. Pompiliu Constantinescu, **Scrieri,** vol. I, Editura pentru literatură, București, 1967 ; Marian Popa, **Dicționar de literatură română contemporană** ediția a doua, Editura Albatros, București, 1977 ; Valeriu Râpeanu, **Noi și cei dinaintea noastră,** Editura pentru literatură, București, 1966.

Octavian NESTOR

ROBERT A. HEINLEIN (S.U.A.)

„O CASĂ SUCITĂ"

Oriunde în lume, americanii sînt considerați nebuni. De regulă, ei recunosc o bază reală acuzației, dar pun vina în seama Californiei. Californienii susțin sus-și-tare că prostul renume li se trage numai și numai de la faptele locuitorilor ținutului Los Angeles. Strînși cu ușa, și aceștia vor fi pînă la urmă de acord, dar vor explica imediat : „Hollywoodul e de vină. Nu-i vina noastră, nu noi l-am vrut. Dar a apărut și s-a întins".

Celor de la Hollywood nu le pasă; asta le e și mîndria. Dacă te interesează, te duc la Laurel Canyon unde „îi ținem pe cei violenți". Cei din Canyon — femeile cu picioare ciocolatii, bărbații în costume de cawboy ridicînd iarăși și iarăși case neterminate — privesc cu vag dispreț ființele plicticoase care locuiesc în apartamente, păstrînd în adîncul inimii convingerea că ei, și numai ei, știu să trăiască.

Unul din canioane — afluenți la Laurel — se numește Lookout Mountain Avenue. Celor din Laurel nu le place să li se amintească de el ; în definitiv, există o limită în toate !

Sus pe Lookout Mountain, la nr. 8775, vis-à-vis de casa Sihastrului — bătrînul Sihastru al Hollywoodului — locuia Quintus Teal, arhitect.

Și arhitectura Californiei de sud face figură aparte. Hot-dogsii se vînd într-o construcție ce vrea să amintească un... cățeluș. Înghețatele la cornet coboară dintr-un uriaș cornet iar de pe acoperișuri cu aspect de cîrnați reclamele de neon îndeamnă insistent la consumul respectiv. Benzina, uleiul și hărțile rutiere sînt distribuite sub aripele avioanelor de transport-trimotor, iar camerele de odihnă, curățate la fiecare oră pentru confortul dumneavoastră, sînt găzduite de chiar interiorul avionului. Lucruri ce pot surprinde sau amuza pe turist, dar localnicii, care umblă cu capul descoperit sub strașnicul soare californian, le iau de bune.

Quintus Teal considera eforturile colegilor săi arhitecți drept niște bîjbîieli timide, chiar leșinate.

— Ce este o casă ? își întreabă Teal prietenul, pe Homer Bailey.

— Păi, o luă Bailey cu prudență, așa, in general, eu întotdeauna am considerat o casă un loc care să te apere de ploaie.

— Aiurea ! Ești la fel ca ăialalți.

— N-am zis că definiția ar fi completă...

— Completă ! Nu-i nici măcar pe direcția bună. Din punctul ăsta de vedere, am putea la fel de bine să stăm chirciți în peșteri. Dar ce te critic eu pe tine, continuă Teal cu mărinimie, nu ești cu nimic mai prejos de ageamii care zic că-s specialiști. Chiar și moderniștii, ce-au făcut ei decît să abandoneze Școala Tortului-de-Nuntă pentru Școala Bar-de-Zi, punînd în locul fleacurilor cît mai mult crom ? De fapt sînt la fel de conservatori și încuiați ca niște poștași de la țară. Neutra ! Schindler ! Ce au golanii ăștia ? Ce are Frank Lloyd Wright și eu nu ?

— Comenzi, răspunse scurt amicul.

— Ha? Ce-aia? Teal se poticnise ușor în avîntul luat, dar își reveni imediat. Comenzi. Exact. Și de ce ? Pentru că eu nu văd într-o casă doar o peșteră mobilată. Eu văd în ea o structură, un proces vital, un lucru viu, dinamic, schimbîndu-se după dispoziția beneficiarului, și nu un sicriu supra-dimensionat. De ce ne-am tot împiedica de conceptele perimate ale bunicilor ? Orice caraghios cu nițică geometrie în cap poate proiecta o casă normală. Dar e geometria statică a lui Euclid capătul matematicii ? Trebuie să ignorăm în continuare teoria Picard-Vessiot ? Și sistemele modulare ? Ca să nu mai pomenesc de posibilitățile fantastice ale stereochimiei. Chiar să nu fie loc în arhitectură pentru transformaționism, homomorfologie, pentru structurile actante ?

— Habar n-am, răspunde Bailey. Cît mă pricep eu, ai putea la fel de bine să-mi vorbești de a patra dimensiune...

— Și de ce nu ? De ce ne-am limita la... Ia stai ! Se întrerupse, cu ochii pierduți undeva, departe.

— Homer, cred că ai atins un punct interesant. Da, de ce nu ? Gîndește-te numai la bogăția de articulări și relaționări în cea de a patra dimensiune. Ce casă, ce casă... Se opri, clipind gînditor.

Bailey se întinse și-l zgîlțîi de braț. „Revino-ți, omule. Ce naiba îi tot dai cu cea de a patra dimensiune ? Timpul e cea de a patra dimensiune ; în el nu poți bate cuie !"

Teal se smulse din strînsoare. „Sigur. Sigur. Timpul este cea de a patra dimensiune, dar eu am în vedere o a patra dimensiune spațială, ca lungimea, lățimea și grosimea. Ce-ar însemna asta pentru economia de materiale și mulțimea de combinații ! Ca să nu mai spun că s-ar economisi aria de locuit — ai putea plasa o casă cu opt camere pe suprafața uneia cu o singură cameră. Ca-ntr-un teseract...

— Ce-i ăla, un teseract ?

— N-ai umblat la școală ? Un teseract este un hipercub, o figură patrată în patru dimensiuni, așa cum cubul are trei și un patrat, două. Să-ți arăt. Teal se repezi în bucătărie și reveni cu o cutie de scobitori pe care o răsturnă pe masă, măturînd cu cealaltă mînă paharele și o sticlă de gin aproape goală. O să-mi trebuiască niște plastilină. Aveam ceva, săptămîna trecută. Își înfundă mîinile într-un sertar și, după ce cotrobăi o vreme, le ridică strînse în jurul unui boț uleios de argilă.

— Ce ai de gînd ?

— Vezi tu, imediat. Teal smulse în grabă bucățele mici de argilă pe care le rostogoli între palme, sub forma unor boabe de mazăre. Înfipse scobitori în patru din acestea și formă un patrat. „Poftim ! Un patrat".

— Chiar așa.

— Încă unul ca el, alte patru scobitori, și avem un cub.

Scobitorile formau acum o cutie patrată, un cub, cu colțurile din bobițele de argilă. „Acum facem un cub exact ca primul, și ele vor fi laturile teseractului."

Bailey începu să-l ajute să formeze bobițe pentru al doilea cub, dar argila docilă, senzuală, îl distrase și se apucă să frămînte altceva.

— Uite, zise, arătîndu-și opera. Gypsy Rose Lee.

— Ba mai curînd Gargantua ; ar trebui să te dea în judecată. Acu, fii atent. Deschidem un colț al primului cub, introducem și prindem cubul II de un colț și închidem. Apoi mai luăm opt scobitori și unim baza cubului I cu baza celui de-al doilea, pe o muche, și suprafața de sus a primului cu corespondența celui de-al doilea, la fel. Făcea tot ce spunea, cu multă rapiditate.

— Și ce-ar fi asta ? întrebă Bailey cu suspiciune.

— E un teseract, opt cuburi ce formează laturile unui hipercub în patru dimensiuni.

— Nu mai spune. Nu se văd decît două ; unde-s celelalte șase ?

— Pune-ți imaginația la treabă, omule. Ia suprafața de sus a primului în relație cu suprafața de sus a celui de al doilea ; dai de cubul nr. 3. Apoi cele două patrate de la bază, apoi fețele fiecărui cub, toate — opt în total. Le indică pe rînd.

— Mda, văd. Dar tot nu sînt cuburi, sînt... cum le zice doamne... prisme. Nu-s pătrate, sînt înclinate.

— Asta din cauza unghiului, le vezi în perspectivă. Dacă ai trasa un cub pe hîrtie, patratele laterale n-ar sta drept, nu ? Asta-i perspectiva. Cînd privești o figură de patru dimensiuni în numai trei, sigur c-o să arate strîmbă. Dar tot cuburi sînt.

— Poate pentru tine, frățioare, mie tot strîmbe îmi par.

Teal ignoră obiecția și continuă : „Acum închipuie-ți că ai în față o casă cu opt camere ; o cameră la parter, de servici, pentru garaj. Din ea se deschid șase camere la nivelul unu, cameră de zi, sufragerie, baie, dormitoare ș.a.m.d. Și în vîrf, complet închis și cu ferestre în fiecare parte, biroul tău ! Așa ! Ce zici ?

— Îmi cam pare mie că-ți atîrnă cada pe tavanul camerei de zi. Camerele alea parcă-s tentacule de caracatiță.

— Numai în perspectivă, numai în perspectivă. Uite, o fac altfel, ca să vezi.

De data asta Teal construi un cub din scobitori, apoi un altul din jumătăți de scobitori, pe care-l plasă exact în centrul celui dintîi, unind colțurile cubului mic de cubul mare cu bucățele de scobitoare.

— Acu : cubul mare este parterul tău, cel mic, dinăuntru — biroul de la nivelul de sus. Cele șase cuburi ce le unesc sînt camere de zi. Vezi ?

Bailey studie structura, după care își scutură capul. „Nu văd decît tot două cuburi, unul mare și unul mic. Celelalte șase chestii par de data asta piramide, nu prisme ; în orice caz, numai cuburi, nu.

— Sigur, sigur, le vezi dintr-o altă perspectivă. Nu-ți dai seama ?

— Poate. Da' camera aia, dinăuntru, e complet înconjurată de tot felul... Parcă ziceai că are ferestre pe toate patru laturile...

— Are — **pare** doar a fi înconjurată. Asta-i nemaipomenit la o casă-teseract, că are expunere completă pentru fiecare cameră și totuși fiecare perete servește la două camere, iar o casă cu opt camere cere numai o cameră de fundație. O revoluție.

— Nu fi modest. Ai căpiat, amice : nu poți construi așa ceva. Camera aia din interior **e** în interior și nu mi-o scoți nici cu poliția.

Teal își privi prietenul cu exasperare controlată. „Oameni ca tine țin arhitectura în fașă. Cîte laturi patrate are un cub ?

— Șase.

— Cîte la interior ?

— Aia e nici una ! Toate-s la exterior !

— Bun. Acu ascultă — un teseract are 8 laturi cubice, **toate la exterior.** Urmărește-mă *). Voi deschide acest teseract așa cum deschizi o cutie de carton, pînă o faci plană. Așa ai să vezi toate cuburile. Muncind foarte rapid, el construi patru cuburi, suindu-le unul peste altul, într-un turn șubred. Apoi făcu încă patru cuburi din cele patru fețe expuse ale cubului II din turn. Structura se clătina puțin dar nu se desfăcea și prezenta opt cuburi într-o cruce inversată, o cruce dublă, căci cele patru noi cuburi ieșeau în patru direcții. „Acu vezi? Stă pe sol, următoarele șase cuburi alcătuiesc camerele de zi, și uite-ți biroul, în vîrf".

Bailey privea acum cu mai multă aprobare în ochi. „Măcar acuma înțeleg. Zici că și ăsta-i un teseract ?"

— Un teseract desfăcut în trei dimensiuni. Ca să-l aduci la stadiul inițial, împingi cubul de sus în cel de la bază, strîngi pe cele laterale pînă se întîlnesc cu cel de sus și gata. Toată plierea asta are loc în cea de a patra dimensiune, bineînțeles ; nici nu distorsionezi vreun cub și nici nu le telescopezi.

Bailey continua să studieze ciudata structură.

— Ascultă, zise el în cele din urmă, de ce nu termini odată cu cea de a patra dimensiune și să construiești o casă uite-așa ? Pe-aialaltă tot n-ai cum s-o faci.

— Cum adică n-am cum ? E-o simplă problemă de matematică...

— Ușurel, ușurel. O fi o simplă problemă de matematică, dar nimeni nu ți-ar aproba planurile ; las-o baltă. Dar așa o casă... ar putea prezenta unele avantaje.

Adus cu picioarele pe pămînt, Teal studia macheta. „Hm... poate că ai dreptate. Am avea același număr de camere pe spațiul uneia singure. Da, și am aranja nivelul ăsta în formă de cruce spre nord-est, sud-vest și așa mai departe, astfel încît fiecare cameră să fie luminată toată ziua. Axa centrală se pretează perfect încălzirii centrale. Punem sufrageria spre N—E și bucătăria spre S—V, cu ferestre foarte largi. OK. Homer, o fac ! Unde o vrei ?

— Stai puțin ! Stai ! N-am zis s-o faci pentru mine...

— Da pentru cine altul ? Soția ta vrea o casă nouă: uite-o.

— Dar doamna Bailey vrea o casă în stil georgian...

— O idee ca oricare alta. Femeile nu știu ce vor.

— D-na Bailey știe.

— Ei, e o idee pe care i-o fi băgat-o în cap vreun arhitect din ăștia. Doar conduce o mașină din 1941, nu ? Se poartă după ultima modă, de ce-ar trăi într-o casă din secolul XVIII ? Casa la care mă gîndesc va depăși chiar anul 1941 ; e casa viitorului. Toată lumea va vorbi numai de ea.

— Mda. Pînă atunci trebuie să vorbesc **eu** cu ea.

— Nici să nu te gîndești. Îi facem o surpriză. Mai bea un pahar.

— Oricum, nu facem nimic pentru moment. Mîine, eu și doamna Bailey plecăm la Bakersfield.

— Prostii. E-o șansă unică. Va fi o surpriză pentru ea, cînd vă întoarceți. Completează-mi un cec și nu mai ai probleme.

— Fără s-o consult... nu se poate.

— Ia-n ascultă, la voi în casă cîntă găina sau cocoșul ?

Cecul fu semnat pe la jumătatea celei de a doua sticle.

În sudul Californiei, orice lucru se face mai repede. O casă normală se ridică acolo într-o lună. Sub supravegherea isterică a lui Teal, casa-teseract se ridică aproape fără veste, cu crucea etajului întîi îndreptată spre cele patru colțuri ale lumii. La început a avut ceva necazuri cu inspectorii de resort din cauza acestor patru camere protuberante dar, folosind grinzi solide și bani gheață, reușise să-i convingă de temeinicia construcției sale.

Așa cum fusese stabilit, Teal trăgea în fața casei Bailey în prima dimineață după revenirea lor în oraș. Improviză puțin la claxonul muzical și Bailey își scoase capul pe ușa din față.

— De ce nu folosești soneria ?

— Anemică ! răspunse Teal, cu vioiciune. Eu-s om de acțiune. E gata d-na Bailey. A, iată-vă doamnă Bailey ! Bine ați venit, bine ați venit ! Hai, săriți în mașină, avem o surpriză pentru dumneavoastră !

— Îl cunoști pe Teal, dragă, strecură Bailey, cam fără entuziasm.

D-na Bailey pufni.

— Îl cunosc. Mergem cu mașina noastră, Homer.

— Sigur, dragă.

— E-o idee bună, zise și Teal. E mai puternică decît a mea, facem mai puțin. Conduc eu, știu drumul.

Luînd cheile de la Bailey, sări pe locul șoferului înainte ca d-na Bailey să aibă timp să întreprindă ceva.

— Să nu vă faceți griji cu felul cum conduc eu, o mai asigură el pe d-na Bailey, întorcînd capul spre ea, în vreme ce demara năvalnic și înfigea puternicul bolid în șuvoiul de pe Bulevardul Sunset. E-o chestiune de forță și echilibru, un proces dinamic, tocmai domeniul meu — n-am avut nici un accident serios.

— Nici nu-i nevoie să aveți mai multe, răspunse ea, mușcător. N-ați vrea, **vă rog,** să vă uitați la drum?

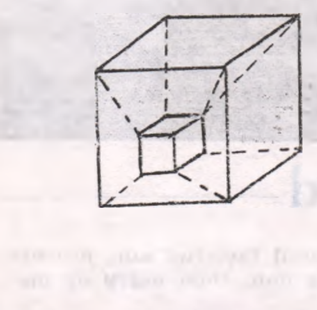
El încercă să-i explice că e vorba, mai mult decît de ochi, de integrare intuitivă, viteză și probabilitate, dar Bailey i-o tăie scurt : „Unde-i casa, Quintus ?"

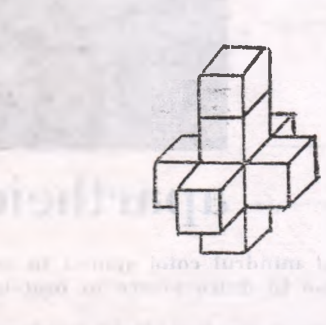
— Casa ? întrebă d-na Bailey, bănuitoare. Ce-aud, Homer ? Ce-ai făcut fără știrea mea ?

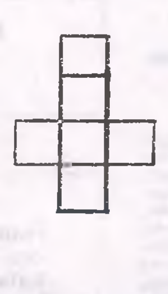
Cu maximum de diplomație, interveni Teal. „D-na Bailey, sigur, e vorba despre o casă. Și ce casă ! E-o surpriză din partea unui soț iubitor. O să vedeți..."

(continuare în numărul viitor)

În românește de
Liviu MARTINESCU

CONSEMNĂRI

● profesorul

Un slujitor al limbii și literaturii române este totdeauna un ales al sensibilității și respectului pentru valorile perene ale neamului. Atunci însă cînd acest ales devine un împătimit al frumosului și-și face din catedră un discurs al cunoașterii adînci și al eleganței expresiei, cînd nu-și cere de la viață decît putința de a apleca sufletele învățăceilor spre dragostea de țară, spre comori din care aceștia să deprindă gestul creației artistice, nu se pot zice, la adresa lui, decît cuvinte de cinstire și laudă.

Acum, profesorul Ioan Ștefănescu nu poate parcurge aceste rînduri. Și, dacă i-ar fi cu putință, m-ar dojeni. E dus dintre noi, și, totuși, a rămas cu noi. Vom urca adesea cu el — în liniștea pe care-o numim respect — treptele de piatră veche ale Liceului de mult centenar „Ștefan cel Mare" din Suceava. Iar de va fi să pășim în clase, îl vom vedea, împovărat de gînduri, venind din literele române, îi vom asculta fascinați vorba limpede și fraza comunicînd înțelegerea exactă a esențelor, vom fi stăpîniți de momentele de tăcere în care dascălul își potrivește bătăile inimii după acuratețea și expresivitatea cugetării rostite din bancă. Cu el — poate, niciodată ca el — vom citi din Eminescu și Creangă, cu el — dar, poate, niciodată ca el — vom merge la izvoarele culturii din vatra acestui popor, vom desluși necuprinsele ei orizonturi.

Profesorul Ștefănescu. Un nume în cronica școlii sucevene, un nume pentru atîtea nume de oameni care știu și simt că limba română e un moment nepereche, că literatura ce tezaurizează această limbă are vocația universalității.

Un nume pentru trăinicia memoriei.

Ion PARANICI

● expoziția de grafică virgil parghel

Prezent, pentru a doua oară, cu o personală pe simezele Galeriei de artă din Suceava (la o distanță de aproape trei ani), Virgil Parghel oferă, de această dată, o expoziție de grafică înscrisă sub semnul portretului. Densa selecție pe care o propune este, la o privire mai atentă, drumul străbătut de artist în procesul devenirii sale profesionale. Delimitînd cronologic această etapă (aproape un deceniu) putem afirma că, de fapt, în acest timp el și-a conturat, definitivat și (ceea ce este mai important) și-a afirmat personalitatea.

Pentru Virgil Parghel portretul este, dincolo de transfigurarea plastică a fizionomiei, un act deliberat de cromatică, autorul oferind (chiar și la aceleași portrete), noi modalități expresive, noi imagini ce apar dintr-un proces de exteriorizare a energiilor conținute de fiecare personaj în parte. De aceea, un posibil generic al actualei expoziții ar fi : „portretul ca stare psihologică". Posedînd deja un stil, posesor al unei palete proprii, manipulînd decis culoarea, suprapunînd transparența peste consistență, Virgil Parghel gîndește desenul ca sistem obiectiv al sensului, el (desenul) devenind pictural tocmai prin tentația de a surprinde tensiunea interioară. Asimilînd marea lecție de artă a maestrului său, Baba, — pe care Tudor Vianu îl definea ca „pictor al omului" —, artistul își elaborează portretele filtrîndu-le prin afectivitatea sa. De aceea actul autoprezentării (ce poate fi interpretat și ca unul de curaj) este într-o complementaritate firească cu ceea ce Virgil Parghel definește în lucrările sale drept atribut specific : autoclarificare. Cu siguranță, drumul acestui portretist viguros își găsește, în expoziție, unul dintre punctele evolutive de rezistență. Iar numele său este, de pe acum, unul ce s-a impus.

Petru DRIȘCU

● Cenaclu

La ultima ședință de lucru a cenaclului literar „Nicolae Labiș" din Suceava a citit poezie eleva Carmen Macovei, oferind posibilitatea celor care au luat cuvîntul (Vasile Stoleru, Constantin Cernica, Ștefania Bâcu, Constantin Severin, Constantin Ungureanu, Ion Cozmei, Nistor Dominte și Victor Rusu) să arate că poeziile prezentate de autoare, dincolo de imperfecțiunile din construcția frazei lirice, anunță un talent cu certe posibilități de afirmare.

Cu prilejul acestei întîlniri au fost decernate premiile cenaclului pentru anul de activitate 1982—1983 : Constantin Severin — premiul pentru poezie ; Constantin Cojocar — premiul pentru proză și Constantin Cernica — premiul pentru critică. (V. R.)

Erată

Cerem scuze prozatorului Pan Solcan pentru regretabila eroare de tipar (corectura nu se face la Suceava) strecurată în cronica la volumul său **Umbra,** apărută în nr. 3 al **Paginilor bucovinene.**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, Constantin BLĂNARU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ
ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul, nr. 48.

aerul de sticlă al acestei lumi

(urmare din pag. I)

pahar ușor, suplu, funcțional, plăcut : un corp de iluminat util, încîntător, fără pereche; o cupă pentru flori în care sticla să ne spună cu discreție „Ce frumoase sînt florile!". În această înțelegere, o lampă electrică numită „Bucovina 1" și o alta „Bucovina 2" și altele 3, 4 și tot așa pînă la „Bucovina 15" sau un abajur pentru lustre „Suceava 20", cînd mai există 19 înainte, nu reprezintă nicidecum o absență a imaginației, ci drumul unor neobosite căutări, regăsite grăitor în certitudinea, probată de fapte, a inginerei Viorica Mateiciuc, șeful coordonator al secției menaj, că întreprinderea suceveană se poate măsura, fără complexul tinereții, cu altele, de veche și celebră tradiție : Mediaș, Sighișoara. Povestea sticlei în spațiul bucovinean este apoi povestea meșterului Ilie Cojocaru și a istoriei care desparte gestul cu care picura nu demult arginturi pe spinările transparente ale geamurilor obișnuite de cel cu care aceleași geamuri cît fereastra caselor noastre, sînt introduse în instalația de aluminizare în vid și transformate în cîteva clipe în oglinzi pentru toate fetițele Alice din lumea sfîrșitului de secol XX. Și, desigur, povestea lui Dorin Berezoschi, suflătorul la țeavă, cel mai bun sticlar sucevean al anului 1982, omul a cărui respirație se „vede" în uriașe perle diafane, care știe, știință de bijutier !, nu doar cît aer cere un trup ca să se bucure de această zi de primăvară, ci și cît să dăruiască pentru ca frumusețea primăverii să rămînă în splendoarea fragilă și durabilă a sticlei. Sînt încă multe povești care ar merita spuse. Au nume simple : maistrul Vasile Angheluț, pictorul Doina Mustață, proiectantul Mariana Rusu, gravorul Pavel Gurschi sau inginerul Stelian Papuc, și alcătuiesc doar un fragment din cele peste 2 000 care s-au adunat în cîțiva ani laolaltă. Și care, în incandescența tutelară ce dă aici firului de nisip lumina curată a lacrimei, s-au topit într-una singură, fără sfîrșit.

Povestea lemnului care devine bancă în școlile fiilor noștri, structură a marilor construcții, sau vioară, este povestea înnobilării unei bogății. Povestea boabelor de grîu care cresc holde și pîine este povestea înmiirii unei averi. Dar la acest răstimp al primăverii și al miracolelor, iubesc mai ales povestea nisipului căruia respirația omenească, inteligența și munca îi dau preț, valoare. De aceea mă gîndesc să închei aceste rînduri cu imaginea aparent donquijotescă a lui Radu Prelipceanu — pentru că tîmplele îi sînt albite nu numai de febra vizurilor, ci și de trăirea lucidă, integrală a fiecărei etape în găsirea soluției științifice și economice optime — lîngă un munte uriaș din cioburi de sticlă, scînteind în soare ca un mănunchi de curcubee : „De fapt, îmi zice, aceste cioburi, pe care mulți n-ar da un leu, reprezintă aproape 80 la sută din materia primă a întreprinderii". Și rîde ca de o glumă. Și în rezonanța acestui rîs, cărți vechi cu poezii străvechi amuțesc o secundă.